

FDUV:s utlåtande om delaktighetsarbetsgruppens förslag som gäller reformen av lagstiftningen om funktionshinderservice

Ärende VN/12528/2019, delaktighetsarbetsgruppens rapport:
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162676>

Remissinstansen bakgrund

1. Remissinstansen är

- En kommun eller en samkommun
- En statlig myndighet
- **En organisation X**
- En tjänsteproducent
- En person med funktionsnedsättning
- Någon annan

Vad?

FDUV är en riksomfattande intresseorganisation som arbetar för svenskspråkiga personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning och deras närstående. Förbundet representeras av elva lokalföreningar samt riksföreningen för personer med intellektuell funktionsnedsättning Steg för Steg. FDUV har ca 2850 medlemmar, men betjänar närmare 5000 personer runt om i Svenskfinland

Arbetsgruppens förslag som en helhet

2. Är det möjligt att med arbetsgruppens förslag stärka delaktigheten för personer med funktionsnedsättning i klientprocesserna inom service som gäller dem? (Kapitel 2 i rapporten, s. 14-47)

- Ja
- **Till största delen X**
- Till största delen inte
- Nej
- Tar inte ställning

Motivering

Funktionshinderorganisationerna påtalade behovet av att stärka delaktigheten i serviceplaneringen. Både brukare och anhöriga måste ha en möjlighet att påverka hur servicen ordnas. Förslagen är bra men hur det i praktiken kommer att förverkligas är

dock oklart. De föreslagna bestämmelserna stärker delaktigheten, men det förblir oklart hur mycket man i framtiden kan påverka sina egna tjänster. Vi befarar att lagstiftningen kring upphandling av tjänster och de knappa ekonomiska resurserna i praktiken begränsar möjligheterna att påverka den egna servicen. Att poängtera delaktighet framom deltagande är i enlighet med FN-s funktionshinderkonvention och modern funktionshinderpolitik.

I framtida beredning borde även specialtjänsterna och deras förhållande till funktionshinderslagen, hälsovårdslagen och rehabilitering granskas på nytt.

3. Är det möjligt att med arbetsgruppens förslag stärka rätten för personer med funktionsnedsättning till service utifrån individuella behov? (s. 14-47)

- Ja
- Till största delen X
- Till största delen inte
- Nej
- Tar inte ställning

Motivering

Delvis ja men delvis inte. En brist är att delaktighetsgruppen inte tog ställning till den kommande funktionshinderlagens paragrafer som behandlar särskild service. Vi anser att det är nödvändigt att vi också granskar dem. Inom servicen behöver man tydligare stadga om modellen stöd i att fatta beslut och om rätten till personlig assistans och personlig budget. Förslaget stöder till stor del målgruppens rättssäkerhet och delaktighet. Det är även viktigt att beakta tillräckliga resurser och vikten av kvalitetsgranskning.

Förslag med en anknytning till handikappservicelagen

1 § 1 mom. 3 punkten

4. Understödjer du den föreslagna formuleringen, enligt vilken avsikten med lagen skulle vara att stödja ett självständigt liv och verkställande av självbestämmanderätten för personer med funktionsnedsättning? I den förfallna regeringspropositionen användes termen att klara sig självständigt i stället för ett självständigt liv. (s. 14)

- Ja X
- Nej
- Tar inte ställning

Motivering

Stödjer mera än tidigare formulering. Självständigt liv är ett bättre begrepp och stärker självbestämmande som helhet. Formuleringen är även i enlighet med artikel 19 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionshinderservice.

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

1 § 1 mom. 4 punkten

5. Understödjer du tillsättningen av förmånen för personer med funktionsnedsättning i punkten om tryggnad av service? (s. 14)

- Ja X
- Nej
- Tar inte ställning

Motivering

Man ser stödet ur ett bredare perspektiv och beaktar personen hela livssituation och intressen då man beviljar stöd till personen med funktionsnedsättning.

Motivering till 1 §

6. Understödjer du de ändringsförslag som gjorts i motiveringarna för paragraf 1? (s. 19-27)

- Ja X
- Nej
- Delvis
- Tar inte ställning

Motivering

I motiveringarna kommer FN konventionens principer och skyldigheter bra fram.

3 § 3 mom.

7. Understödjer du tilläggsförslaget, enligt vilket en person med funktionsnedsättning har rätt att använda det sätt att kommunicera som är lämpligt för denna person för att stödja dennes delaktighet och deltagande? (s. 15)

- Ja X
- Nej
- Tar inte ställning

Motivering

Det är oerhört viktigt att personer med funktionsnedsättning blir hörda och att man beaktar behovet av alternativ kommunikation och att personen får stöd i att fatta beslut. Rätten till att få assistans vid beslutfattande måste stadgas i Klient- och patientlagen men det måste också stadgas som en service i den kommande funktionshinderlagen. Det är bra att man beaktat barnens sätt att kommunicera, det betyder att de blir mer delaktiga i besluten. I motiveringarna för stödet för

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

kommunikation är det dessutom är det viktigt att stärka de anhörigas roll. Rätten till kommunikation och delaktighet stärks när anhöriga får information, utbildning och stöd.

8. Understödjer du tilläggsförslaget enligt vilket en person med funktionsnedsättning vid behov ska stödjas i att få tillgång till information samt i att bilda och uttrycka sin egen åsikt? (s. 15)

- Ja X
- Nej
- Tar inte ställning

Motivering

Det är viktigt att utreda de individuella behoven hos personer med funktionsnedsättning och att ge stöd i att bilda och uttrycka åsikter. Det betyder i praktiken att personer med behov av till exempel alternativ kommunikation eller tolkning måste få tillgång till detta då de blir hörda kring sin egen service. Det vore bra om man också kunde stärka självbestämmanderätten ännu mer genom att förtydliga och öppna upp metoden stöd i att fatta beslut. Detta borde erbjudas som en service i funktionshinderlagen.

Motivering till 3 §

9. Understödjer du de ändringsförslag som gjorts i motiveringarna för paragraf 3? (s. 27-32)

- Ja X
- Nej
- Delvis
- Tar inte ställning

4 § Bedömning av servicebehovet och klientplan

11. Arbetsgruppen framförde inga förslag till ändringar i paragrafen om bedömningen av servicebehovet och klientplanen. Är du av samma åsikt att inga ändringar behövs? (s. 15)

- Ja X
- Nej
- Tar inte ställning

Motivering

Hänvisningarna till socialvårdslagen är tillräckliga och det är inte motiverat att göra skilda paragrafer till funktionshinderlagen.

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

Motivering till 4 §

11. Understödjer du de ändringsförslag som gjorts i motiveringarna för paragraf 4? (s. 32-35)

- Ja X
- Nej
- Delvis
- Tar inte ställning

Motivering

Det är bra att stärka klientplanens betydelse. Man måste alltid utgå från stödbehov och inte från diagnos då man gör bedömningarna.

5 § 1 mom.

12. Understödjer du förslaget att beslut som gäller service för personer med funktionsnedsättning ska fattas som giltiga tills vidare under vissa förutsättningar? (s. 16)

- Ja X
- Nej
- Tar inte ställning

Motivering

Förändringar kan vara väldigt svåra för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Det förutsätter lång beredning och praktisk handledning. Det är en trygghetsfråga för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Ibland kan det finnas reella behov av förändringar men det måste göras med god tid och de individuella behoven måste beaktas. Utöver det är det viktigt att understöda samlande beslut i särskilda fall.

13. Har förutsättningarna för beslut på viss tid, vilka föreslås vara personens egen förmån, den individuella situationen eller servicens karaktär, definierats på ett ändamålsenligt sätt? (s. 16)

- Ja X
- Nej
- Delvis
- Tar inte ställning

Motivering

Det får inte bli så att vissa tjänster såsom till exempel träning och stöd kategoriskt ges på viss tid då det uppenbart är fråga om behov av kontinuerliga tjänster. Tjänster

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

som nu kan definieras på viss tid måste också kunna erbjudas varaktigt. Det finns en fara att om de i motiveringarna beskrivs som viss tids tjänster tolkas de alltid som sådana. Det är viktigt undantagen är klart avgränsade i lagen och att de kan skapa olika tolkningsmöjligheter.

5 § 2 mom.

14. Understödjer du förslaget om att det endast av en grundad anledning, som ska antecknas i beslutet, ska vara möjligt att avvika från det behov av hjälp eller stöd eller sätt att genomföra den service som klienten föreslagit? (s. 16)

- Ja X
- Nej
- Tar inte ställning

Motivering

Det är ytterst viktigt att anledningen är grundad, det förekommer beslut där kommunen utgår från tjänster som serviceproducenten kan erbjuda och inte från de behov som klienten har. Klientplanen borde innehålla klientens och vid behov även den anhörigas förslag på hur tjänsterna ska produceras så att det bäst motsvarar klientens behov.

5 § 3 och 4 mom.

15. Understödjer du de förslag som gäller att stödja familjen eller närstående till en person med funktionsnedsättning? (s. 16)

- Ja X
- Nej
- Delvis
- Tar inte ställning

Motivering

De behov som personen med funktionsnedsättning har ska alltid vara det centrala, men anhörigas och närståendes synpunkter bör beaktas och familjens behov måste ses som en helhet, också syskonens behov behöver beaktas.

Motivering till 5 §

16. Understödjer du de ändringsförslag som gjorts i motiveringarna för paragraf 5? (s. 35-44)

- Ja X
- Nej

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

- Delvis
- Tar inte ställning

Motivering

Det är viktigt att tjänster för personer med funktionsnedsättning i princip ska gälla tills vidare, vilket innebär att man inte behöver ansöka om samma tjänst på nytt årligen, om behovet är detsamma. Många personer med funktionsnedsättning har fått lida på grund av att tjänsterna ändras av upphandlingsprocesser. Det betyder dyr administration och kan betyda osäkerhet och ett lidande för personen. Därför är det viktigt att trygga tjänsternas kontinuitet.

Även om klienten kan söka ändring angående förändringar i tjänster så är rättssäkerheten svag och det finns många exempel på där klienternas behov inte beaktats.

Förslag med en anknytning till ändringen av socialvårdslagen

36 § Bedömning av servicebehovet

17. Understödjer du de ändringsförslag som gjorts i paragrafen om bedömning av servicebehovet? (s. 17)

- Ja X
- Nej
- Delvis
- Tar inte ställning

Motivering

Det är bra att personer som nu fått tjänster via socialvårdslagen men ej beviljats tjänster via handikappservicelagen eller omsorgslagen får en möjlighet till bedömning av servicebehovet. Många med så kallade osynliga funktionsnedsättningar har blivit nekade tjänster som de verkligen varit i behov av till exempel personlig assistans. Vi anser dock att organiseringen av bedömningen kräver mer resurser och ett multiprofessionellt arbete. Redan före coronapandemin hade kommunerna svårigheter med att utföra sina lagstadgade uppgifter inom tidsfristen.

18. Understödjer du de ändringsförslag som gjorts i motiveringarna för paragraf 36? (s. 44-45)

- Ja X
- Nej
- Delvis
- Tar inte ställning

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

39 § 1 mom.

19. Understödjer du det föreslagna tillägget enligt vilket klientplaner ska utarbetas tillsammans med klienter och vid behov anhöriga, närstående eller andra representanter för klienterna? (s. 18)

- Ja X
- Nej
- Delvis
- Tar inte ställning

Motivering

Anhöriga känner ofta till personens behov och intressen. Det är dock viktigt att också andra närstående, personal och assistenter hörs och framförallt personen själv får stöd i att fatta beslut. Då är det viktigt att beakta olika typer av alternativ kommunikation och behov av tolkning.

39 § 2 mom.

20. Understödjer du det föreslagna tillägget om att klientplanerna ska innehålla förslag som klienter eller vid behov närstående till klienten framfört om produktionssättet för service, med vilket man bättre kan tillgodose klienternas behov? (s. 18)

- Ja X
- Nej
- Tar inte ställning

Motivering

Det är oerhört viktigt att beakta då man upphandlar service. Klienten borde ha rätt till att söka ändring i eget ärende, det är nu är enbart kommunen och serviceproducent som är part i ärendet.

21. Understödjer du förslaget om att en bedömning om klienternas styrkor och resurser samt funktionsförmåga ska läggas till i paragrafen? (s. 18)

- Ja X
- Nej
- Tar inte ställning

Motivering

Det är ytterst viktigt att se till klientens hela situation och till klienten olika förmågor.

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

22. Understödjer du de föreslagna tilläggen i beaktandet av åsikter som närstående till klienter har då klientplanerna utarbetas? (s. 18)

- Ja X
- Nej
- Tar inte ställning

Motivering

Det är väldigt viktigt att närstående blir hörda och att deras kunskap beaktas då personer med intellektuell funktionsnedsättning, samtidigt är dock personen som det berör den centrala och det är också viktigt att flera närstående hörs.

Motivering till 39 §

23. Understödjer du de ändringsförslag som gjorts i motiveringarna för paragraf 39? (s. 45-46)

- Ja X
- Nej
- Delvis
- Tar inte ställning

Motivering

Det är ytterst viktigt att beakta den språklig- och kulturella bakgrunden som familjen lever i och värna om att tjänsterna erbjuds i en sådan miljö.

Utlåtandet är inlämnat på utlåtand.fi 15.2.2021